

Motion till riksdagen

1989/90:Ub149

av Lars Leijonborg m.fl. (fp)

med anledning av prop. 1989/90:90 om forskning

Kvinnors möjligheter att forska och leda forskningsprojekt

Män och kvinnor är olika men lika värda.

Denna liberala utgångspunkt speglas tyvärr inte av Sveriges arbetsmarknad. Vi har en segregerad arbetsmarknad där kvinnors och mäns arbetsuppgifter och arbetsinsatser värderas olika.

Aven inom högskolorna är mäns och kvinnors situation olika. Männerna dominerar forskning och högre utbildning. Andelen kvinnor sjunker ju högre upp i hierarkin man kommer. Ungefär hälften av studenterna på grundutbildningen är kvinnor. Av dem som avlägger doktorsexamen är endast en femtedel kvinnor. Av landets professorer är knappt var tjugonde kvinna.

Det finns naturligtvis mer än en orsak till kvinnors underrepresentation. Men vi tror att mäns värderingar och synsätt styr högskolorna medvetet eller omedvetet. Olikheterna mellan manligt och kvinnligt betraktas inte som en tillgång.

I högskolevärlden kan ibland ha svårt att i samband med forskningsprojekt identifiera, hantera och uppskatta kvinnors erfarenheter.

De grundläggande orsakerna till detta är historiskt betingade och ligger utanför vad en enskild högskola direkt kan påverka. Det finns dock inom högskolans formella och informella regelverk faktorer som kan förändras i syfte att skapa förutsättningar för balans mellan kvinnor och män i högskolan.

Vi anser att det finns få konkreta förslag till åtgärder för att förbättra jämställdheten i regeringens proposition.

Om hälften vore kvinnor

I jämställdhetskommitténs betänkande SOU 1983:4 – om kvinnorna i forskningen – ges en dyster bild av hur verkligheten ter sig för kvinnliga forskare. I betänkandet finns också en rad förslag på hur denna bild skulle kunna bli ljusare.

Hur högskolornas styrelser i det konkreta arbetet behandlar jämställdheten betyder mer än skrivelser och proklamationer. Högskolornas styrelser bör ställa krav på att varje institution skall rapportera i verksamhetsplanen och årsberättelsen hur jämställdheten utvecklats. UHÄ bör ta initiativ till att styrelserna skall ställa sådana krav.

Fler kvinnor behövs som förebilder för kvinnliga studerande. Finns det kvinnliga handledare/lärare, gästforskare, professorer på en institution kanske fler kvinnor söker sig till forskarutbildning och forskning. Institutioner bör uppmuntras att arrangera rekryteringsdagar som riktar sig till flickor.

Kommunala vårdhögskolor

I de kommunala vårdhögskolorna utbildas till övervägande del kvinnor. Deras möjlighet att fortsätta som forskarstuderande och forskare är helt beroende av de statliga högskolornas vilja att ta emot dem.

En förutsättning för att studerande vid bl.a. utbildningarna till sjukgymnaster, sjuksköterskor och laboratorieassistenter skall kunna bedriva forskarstudier är att grundutbildningarna ger behörighet, dvs. att de omfattar 120 poäng och att linje- och kurssystemet planeras så att karaktärsämnena förstärks.

Många svårigheter återstår ändå. Inte minst "kulturchocken" som uppstår när de som fått sin grundutbildning inom ett helt igenom kvinnligt system skall övergå till ett mansdominerat. När forskarutbildningen är avklarad finns inga tjänster att söka och ingen beredskap hos huvudmannen för att ta till vara nya kunskaper.

UHÄ föreslår att tjänster som lärare skall kunna kombineras med tjänster inom sjukvårdsorganisationen dels för specialistutbildade läkare, dels för andra yrkeskategorier såsom arbetsterapeuter, sjukgymnaster, laboratorieassistenter, ingenjörer och sjuksköterskor. Detta avvisar regeringen i propositionen som generell princip.

Folkpartiet anser UHÄ:s förslag framsynt. Det bör finnas tjänster som delas mellan egen forskning/undervisning och vårdarbete för dessa yrken.

De 7 milj.kr. som regeringen föreslår till forskning/forskningsanknytning för den kommunala vårdhögskolans lärare kan också användas för att delfinansiera kombinationstjänster för yrkeskategorier som har sin grundutbildning inom kommunala vårdhögskolan.

Vi instämmer också i UHÄ:s bedömning att det på sikt bör inrättas fasta forskningsresurser vid samtliga universitet inom vårdhögskolans karaktärsämnen.

Forskningsrådets sammansättning

Forskningsråden består i huvudsak av manliga ledamöter. Kvinnliga forskare har gjort erfarenheten att problem som inte lämpar sig att studera med etablerad metodik, utan fordrar nya angreppssätt, ofta avvisas.

Det kan visserligen vara svårt att snabbt åstadkomma en jämnare könsfördelning i forskningsråd och sektorsorgan med tanke på den låga andelen kvinnliga forskare totalt sett i samhället. Detta får dock inte leda till ett passivt accepterande av nuvarande förhållanden. Inom ramen för de kriterier som bör styra dessa tillsättningar bör ambitionen att åstadkomma en jämnare könsfördelning markeras. Det långsiktiga målet bör vara att cirka hälften av ledamöterna är kvinnor.

Fora för kvinnliga forskare

Mot. 1989/90

Ub149

Kvinnor har själva organiserat nätverk mellan olika fakulteter och med olika forskningsinriktning. Dessa startade blygsamt under beteckningen Fora för kvinnliga forskare. Nu finns Fora/Centra vid de sex universiteten och högskolorna i Örebro och Luleå. Tillsammans publicerar de bl.a. Kvinnovetenskaplig Tidskrift.

För denna verksamhet föreslår regeringen ett bidrag på ca 3,5 milj.kr. – en ökning med 1 milj.kr. Vi anser att den är synnerligen viktig. Den bidrar till att göra kvinnliga forskare och deras resultat synliga och befrämjar rekrytering av kvinnor till forskning. Vi föreslår att bidraget skall ökas med 1 milj.kr.

Statistik över landets forskning

I den förändring av statistiken över forskning som SCB planerar bör ingå möjligheten att ta fram separat statistik på kvinnliga forskares insatser både kvantitativt och kvalitativt.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om högskolestyrelsernas ansvar för jämställdheten och om rekryteringsdagar riktade till kvinnor,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskarutbildning för studerande vid de kommunala vårdhögskolorna,
3. att riksdagen beslutar att lärartjänster där undervisning och forskning skall kunna kombineras skall inrättas inom vårdutbildningarna,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om forskningsrådets sammansättning,
5. att riksdagen under anslaget E 12 anslagspost 5 anvisar 1 000 000 kr. utöver vad regeringen föreslagit för budgetåret 1990/91,
[att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om SCB:s forskningsstatistik.^{1]}

Stockholm den 20 mars 1990

Lars Leijonborg (fp)

Carl-Johan Wilson (fp)

Margitta Edgren (fp)

Barbro Westerholm (fp)

¹ 1989/90:Fi38